

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет сценічного мистецтва

Кафедра музично-драматичного театру

СЦЕНІЧНА МОВА

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі
спеціальності

026 «Сценічне мистецтво»,
ОП «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно»

Харків – 2024

УДК 808.55(073)

С 92

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 11 від 09 квітня 2024 р.)

Рецензенти:

Леонід КОСМІН, ст. викладач кафедри музично-драматичного театру Харківської державної академії культури, заслужений працівник культури України

Людмила КОЛЧАНОВА, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри сценічної мови Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського

Укладачі:

Анастасія БІЛЕНЬКА, доктор філософії з культурології, викладач кафедри музично-драматичного театру Харківської державної академії культури

Ольга СВІТЛИЧНА, викладач кафедри музично-драматичного театру Харківської державної академії культури

Валентина КУЧИНА, викладач кафедри музично-драматичного театру Харківської державної академії культури

Сценічна мова : програма та навч.-метод. матеріали до курсу
С 92 для здобувачів 4 курсу першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 026 «Сценічне мистецтво», ОП « Акторське мистецтво драматичного театру та кіно» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т сценіч. мистецтва, Каф. музич.-драмат. театру ; [уклад.: А. М. Біленька, О. О. Світлична, В. Ф. Кучина]. — Харків : ХДАК, 2024. — 22 с.

Програма та навчально-методичні матеріали «Сценічна мова» призначені для викладачів здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня (4 курс) зі спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» освітньої програми «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно». Головною метою метою програми та навчально-методичних матеріалів є допомогти студентам усвідомити значення сценічного слова у сценічному творі і домогтися виразної, емоційної мови на сцені.

УДК 808.55(073)

© Харківська державна академія культури, 2024 р.

© Біленька А., 2024

© Світлична О., 2024

© Кучина В., 2024

ЗМІСТ

Загальна інформація про дисципліну	4
Анотація дисципліни	4
Політика дисципліни	9
Тематика практичних занять	10
Методичні рекомендації до практичних занять	13
Самостійна робота	14
Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів	15
Перелік питань для самоконтролю студентів	16
Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання	16
Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна	18
Рекомендовані джерела інформації	18

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1	Назва дисципліни	Сценічна мова
2	Викладач	Світлична Ольга Олександрівна Біленька Анастасія Миколаївна Кучина Валентина Федорівна
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	svitli4na@gmail.com_ nastasiya51094@ukr.net
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Обов'язкова
5	Рік підготовки	4
6	Семестр	7
7	Лекції (год.)	—
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	20
9	Самостійна робота (год.)	70
10	Індивідуальна робота (год.)	15
11	Кількість кредитів	3.5
12	Загальна кількість годин	105
13	Види поточного контролю	Підсумкові покази, усне опитування,
14	Вид підсумкового контролю	іспит (1 сем)

2. АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Сценічна мова» покликана допомогти студентам усвідомити значення сценічного слова у сценічному творі і домогтися виразної, емоційної мови на сцені.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

«Сценічна мова» - обов'язкова навчальна дисципліна, яка є частиною загальної системи викладання фахових дисциплін, для виховання та різнобічного гармонійного розвитку фахівців спеціалізації «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно».

Набуті знання та уміння можуть бути використані при вивченні дисциплін «Основи вокального виконавства», «Комплексна система пластичного виховання актора: Ритміка», «Майстерність актора», «Робота

актора в поетичному театрі», «Специфіка роботи актора в кіно», «Специфіка роботи актора в музично-драматичному театрі».

2.3. Мета вивчення дисципліни – забезпечення набуття студентами ключових фахових компетентностей з освітньої програми «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно», удосконалення теоретичних знань і умінь щодо поєднання технічних та творчих завдань при вихованні голосомовних навичок, удосконалення орфоепічної культури студента, робота з твором, обраним студентом, для творчого показу в рамках фінального іспиту, вміти підбирати тренувальні вправи для роботи з різноманітними літературними та драматургічними творами.

2.4. Завдання вивчення дисципліни:

- Удосконалення орфоепічної культури студента.
- Робота над твором за вибором студента.
- Засвоєння техніки виконання віршованої форми.
- Навчитись розробляти і підбирати конкретні нові вправи, щоб підтримувати професійний рівень у подальшій творчій діяльності.
- Навчитись методично правильно проводити груповий тренінг під час практичних занять.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

У студентів мають бути сформовані наступні загальні та фахові компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Здатність орієнтуватися у предметній області та розумітися на професійній діяльності. ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як
-------------------------------------	---

	усно, так і письмово. ЗК5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК14. Здатність удосконалювати і розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень, домагатися морального і фізичного вдосконалення своєї особистості. ЗК15. Здатність приймати нестандартні рішення, вирішувати проблемні ситуації. ЗК16. Здатність к адаптації до нових ситуацій, переоцінці накопиченого досвіду, аналізу своїх можливостей. ЗК17. Здатність працювати в театральному колективі.
Загальні фахові компетентності (ФК)	ФК1. Здійснювати акторську діяльність у соціально значимих міжнародних, регіональних, обласних, муніципальних театральних установах, спрямованих на художньо-естетичний розвиток усіх категорій населення. ФК2. Генерувати ідеї та здійснювати інтерпретацію сценічного образу (дійової особи вистави). ФК3. Аналізувати (усно і письмово) сценічний твір. ФК7. Оперувати специфічною системою виражальних засобів (пластично-зображальними, акторсько-виконавськими) під час створення та презентації сценічного образу. ФК11. Викладати дисципліни, що пов'язані з майстерністю актора у загальноосвітніх школах, організаціях професійної освіти та додаткової освіти для дітей та молоді.

У результаті навчання студенти повинні:

Програмні результати навчання (ПРН)	ПР01. Визначати взаємозв'язок цінностей громадянського суспільства із засадами розвитку сфери культури й мистецтва в Україні. ПР04.Здійснювати пошук необхідної інформації у професійній літературі, в мережі Інтернет та інших джерелах. ПР05.Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення до розв'язання відповідних задач професійної діяльності у сфері сценічного мистецтва. ПР07.Генерувати та концептуалізувати художню ідею та твір. ПР09.Співвідносити мистецькі ідеї та твори із соціальним, культурним та історичним контекстом для глибшого їх розуміння. ПР15.Аналізувати та оцінювати досягнення художньої культури, твори літератури та мистецтва з урахуванням історичного контексту. Здійснювати аргументований критичний аналіз творів сценічного мистецтва. Виявляти тенденції розвитку сучасного мистецько-художнього процесу. ПР16. Визначати творчі можливості та перспективи особистого розвитку, здійснювати психологічну саморегуляцію. ПР18.Знати основні закони психології творчості. ПР21.Презентувати результати професійної діяльності та проектів у сфері сценічного мистецтва, доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, аргументацію та власний досвід.
---	---

Уміння:

- вірно розуміти завдання, що ставляться перед здобувачами, на основі отриманої від викладача вербальної інформації, без додаткової демонстрації їх викладачем;

- вірно виконувати на практиці отримане завдання за відведений відрізок часу;
- запам'ятовувати (тобто фіксувати) отримане завдання та самостійно застосовувати отримані знання у практичній діяльності в індивідуальній роботі над літературними творами та під час занять з інших фахових дисциплін;
- володіти спеціальною термінологією;
- аналізуючи мовну своєрідність персонажів літературних творів письменників різних регіонів України, навчитись використовувати цю інформацію у подальшій творчій діяльності;
- навчитись розробляти і підбирати нові вправи, для підтримки професійного рівня у подальшій творчій діяльності;
- навчитись правильно проводити груповий тренінг під час практичних занять.

Комунікація.

1. надавати фахівцям і нефахівцям інформацію, ідеї та власний досвід в галузі професійної діяльності;
2. розуміти значення культури як форми людського існування, цінувати різноманітність та мультикультурність світу і керуватися у своїй сфері діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва;
3. вільно застосовувати основні принципи творчого розвитку сценічного мистецтва, намагаючись впливати на соціокультурні зміни.

Автономія та відповідальність.

Випускник програми повинен бути відповідальним за розвиток професійного знання і практик, зокрема:

1. відповідати за налагодження гармонійних відносин у театральному колективі;
2. бути здатним вчитися упродовж життя, здатним до подальшого навчання з високим рівнем автономності;
3. бути відповідальним за професійний розвиток окремих осіб та/або театральних колективів;
4. приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах розвитку сценічного мистецтва;
5. бути здатним самостійно виконувати нові творчі завдання.

3. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента; у випадку не виконання всіх зазначених завдань, до екзамену здобувач не допускається; пропущені заняття мають бути відпрацьовані (всі практичні завдання повинні бути виконані).

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки під час усного опитування та списування у ході контрольних робіт, на іспиті.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; використання гаджетів заохочується лише при дистанційній роботі.

3.3. Програма навчальної дисципліни:

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	усього	лек.	пр.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	
Розділ 1					
Тема 1. Голосомовний тренінг до дипломних вистав	7		2		5
Тема 2. Голосомовний тренінг за методикою Є.Готовського	7		2		5
Тема 3. Голосомовний тренінг за методикою П.Брука	7		2		5
Тема 4. Давньогрецький мовний хор	8		3		5
Тема 5. Мовний хор в поемі І.Франка «Мойсей»	13		3		10
Тема 6. Спеціальний мовний тренінг за методикою Л.Курбаса	18		8		10
Тема 7. Практична робота за вибором студента	45			15	30
Разом	105		20	15	70
Усього годин	105		20	15	70

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

І семестр

Тема 1. Голосомовний тренінг до дипломних вистав

Тема. Голосомовний тренінг до дипломних вистав

Мета: Знайти тренувальний матеріал для підготовки дипломних вистав різних жанрів.

Завдання:

1. Враховуючи мовний колорит п'єси, авторський стиль і темпоритм вистави, підібрати скоромовки, чистомовки і рухливі вправи для тренінгу.

2. Опанувати цей матеріал.
3. Засвоїти методику самостійного відбору подібного матеріалу у подальшій творчій діяльності.

Тема 2. Голосомовний тренінг за методикою Є.Гротовського

Тема. Голосомовний тренінг за методикою Є.Гротовського

Мета: З'ясувати, в чому полягає суть методу Є.Гротовського з позиції мовного вираження.

Завдання:

1. Визначити поняття «бідний театр».
2. Розкрити значення ритуальності за методом Є.Гротовського.
3. Осмислити місце мистецтва перформансу за творчим методом Є.Гротовського.
4. Ознайомитись з системою акторського тренінгу з постановки дихання і пластики.

Тема 3. Голосомовний тренінг за методикою П.Брука

Тема. Голосомовний тренінг за методикою П.Брука

Мета: З'ясувати, як місце проведення вистави, реципієнт та необхідність активно рухатись під час вистави впливали на мовну підготовку акторів за творчим методом П.Брука.

Завдання:

1. Визначити місце імпровізації за творчим методом П.Брука.
2. З'ясувати значення поняття «пустий простір».
3. Проаналізувати, які видатні режисери ХХ ст. вплинули на формування творчого методу П.Брука у контексті сценічної мови.
4. Визначити, яким чином поєднувались пластика і сценічне слово за методом П.Брука.

Тема 4. Давньогрецький мовний хор

Тема. Тема 4. Давньогрецький мовний хор

Мета: З'ясувати, чому хор – колективний герой – був виразником громадської думки у Давній Греції.

Завдання:

1. Ознайомитись з архітектурою давньогрецького театру і особливостями звукової подачі тексту.
2. Проаналізувати роль мовного хору у виставі.
3. Ознайомитись з особливостями роботи керівника хору (корифея).

Тема 5. Мовний хор в поемі І.Франка «Мойсей»

Тема. Мовний хор в поемі І.Франка «Мойсей»

Мета: На прикладі уривка з поеми «Мойсей» І.Франка (як основи для драматургічного матеріалу) створити мовний хор.

Завдання:

1. Ознайомитись з поемою «Мойсей» І.Франка.
2. Скласти мовну партитуру твору.
3. Розподілити мовну партитуру на партії і навчитись їх виконувати.

Тема 6. Спеціальний мовний тренінг за методикою Л.Курбаса

Тема. Спеціальний мовний тренінг за методикою Л.Курбаса

Мета: Опанувати спеціальний мовний тренінг за методикою Л.Курбаса.

Завдання:

1. Засвоїти поняття «розумний арлекін», «метод «перетворення»», «театр акцентованого впливу» за методом Л.Курбаса.
2. Вивчити тренінг з дихання за методом Л.Курбаса.
3. Проаналізувати вплив творчого методу Л.Курбаса на мовне вираження акторів на сцені.

Тема 7. Практична робота за вибором студента

Тема. Практична робота за вибором студента

Мета: Підготувати творчу роботу будь-якого жанру (за вибором студента) і виконати його на творчому показі у рамках іспиту.

Завдання:

1. Підібрати матеріал для виконання.
2. Зробити літературний і орфоепічний аналіз твору.
3. Зробити виконавський аналіз твору.
4. Створити інтонаційний, темпо-ритмічний і пластичний малюнок ролі.

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Оскільки сьомий семестр у навчальному процесі стосовно сценічної мови є завершальним, то від принципу кількісного набору вправ слід перейти до їх якісних змін:

Познайомитись і засвоїти методику складання комплексу вправ з техніки мови, а саме:

- з фонаційного дихання (вправи на безшумний фіксований видих та озвучений видих, носове дихання та зняття м'язових затисків в ділянці мовоутворюючих органів, вправи на зміцнення м'язів діафрагми та живота (м'язи вдиху і видиху), вправи на непомітний добір повітря);
- з голосу (вправи, які спрямовані на удосконалення природних властивостей голосу (сила, тембр, висота, діапазон), професійних (гучність, політність, витривалість, мелодійність, краса, легкість, плавність, володіння різними регістрами, діапазон, здатність витримувати навантаження без утоми голосового апарату; вібраційний масаж та вправи на резонування в різних регістрах, на різні голосові атаки, на розширення діапазону, на політність звуку; вправи, тексти яких складаються зі

звукосполучень сонорних і голосних звуків; до класичного виконання гекзаметру додати зміни ритму, гучності та ін.);

- з артикуляційної позиції (вправи щодо тренування мовоутворюючих органів (рухомі частини мовного апарату)).

2. Ознайомитись з тренінгами за творчими методами Л.Курбаса, П.Брука, Є.Гротовського, що дасть поштовх для подальшого творчого пошуку у професії.

3. Робота у складі мовного хору не лише розвине та покращить технічні навички майбутніх акторів, а й позитивно вплине на їх здатність працювати у професійному театральному колективі.

4. Дуже важливим етапом роботи у цьому семестрі є підготовка тренінгів до кожної з дипломних вистав, а оскільки використовувати для них тексти саме з вистави недоречно (бо тренувальний характер вправ може порушити атмосферу вистави і завадити виконанню завдань режисера-викладача), то треба знайти окремий набір текстів, які б давали змогу розкрити своєрідність і колорит мови героїв, налаштовували на темпо-ритм вистави та її атмосферу.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Голосомовний тренінг до дипломних вистав	5
2.	Тема 2. Голосомовний тренінг за методикою Є.Гротовського	5
3.	Тема 3. Голосомовний тренінг за методикою П.Брука	5
4.	Тема 4. Давньогрецький мовний хор	5
5.	Тема 5. Мовний хор в поемі І.Франка «Мойсей»	10
6.	Тема 6. Спеціальний мовний тренінг за методикою Л.Курбаса	10
7.	Тема 7. Практична робота за вибором студента	30
Разом		70

7. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Значну роль у підготовці студентів з даної дисципліни займає самостійна робота. Оскільки навчального матеріалу дуже багато, а часу для відпрацювання бракує, то саме на самостійну роботу лягає основне навантаження. Крім того, в ній перевіряється відповідальність студента, здатність працювати над собою.

Головна мета самостійної роботи – це удосконалення технічного виконання вправ, доведення їх до автоматичного виконання і демонстрації, а наприкінці – акторського завдання.

Студентові потрібно:

- прочитати книги Є.Гротовського «До бідного театру», «Від бідного театру до мистецтва», «Театр та ритуал»;
- прочитати книги П.Брука «Блукаюча точка», «Дві лекції про Шекспіра» «Секретів нема»;
- подивитись вистави та фільми П.Брука «Гамлет», «Король Лір», «Повелитель мух», «Георгій Гуджиєв: зустрічі з видатними людьми»;
- ознайомитись з давньогрецькою драматургією.
- навчитись знаходити і відбирати тренувальні вправи;
- прочитати поему І.Франка «Мойсей» та ознайомитись з історією її написання.;
- самостійно готуватись до проведення тренінгу зі сценічної мови зі студентами молодших курсів, або інших театральних колективів;
- прочитати книги «Ми – Березільці» Р.Черкашина і Ю.Фоміної та «Березільська культура» Н.Єрмакової.;
- зробити відеозапис виконання твору;
- підготувати матеріал для участі в концертах та інших творчих заходах кафедри, академії, чи міста.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. На що звертати увагу під час відбору тренувальних вправ до дипломних вистав?
2. Яким чином орфоепічні особливості представників конкретних регіонів впливають на підбір тренувальних вправ?
3. Чи є зв'язок між темпо-ритмом вистави і темпоритмом тренінгових вправ?
4. Де і за яких обставин починався творчий шлях Є.Гротовського?
5. В чому полягає суть творчого методу Є.Гротовського?
6. Де і за яких обставин починався творчий шлях П.Брука і в чому суть його методу?
7. В чому полягає суть творчого методу П.Брука?
8. Що таке мовний хор?
9. Де і коли з'явився мовний хор?
10. Розкрийте значення «бідного театру» у методиці Є.Гротовського?
11. Розкажіть детальніше про розвиток мовного хору на початку ХХ ст?
12. З яких голосових партій можна скласти мовний хор в поемі «Мойсей»?
13. Чому уривки саме з поеми І.Франка «Мойсей» можна використовувати для створення мовного хору?
14. Яке значення надавав Л.Курбас техніці дихання у роботі актора?
15. Які творчі дисципліни викладались в Творчому Об'єднанні «Березіль»?

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевірятиметься за допомогою рубіжних етапів контролю у формі усного опитування та практичного виконання тем курсу. Оцінка залежить від якості виконання завдань самостійної роботи студентів.

Завданням оцінювання є перевірка знань отриманих під час навчального циклу.

Студент повинен вільно орієнтується в поняттях дисципліни, а також застосовувати їх практично; безпомилково виконувати складні вправи з дихання, голосу та дикції під час фізичних навантажень, контролювати м'язове напруження, особливо голосових зв'язок, правильно виконати всі практичні завдання; вміти самостійно відпрацьовувати техніку вправ, показувати їх і знаходити чи розробляти нові; легко виконувати нові акторські завдання, не втрачаючи акценту на мовну складову.

Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Сценічна мова» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової кредиту та включає: а) систематичне відвідування занять; б) активність роботи на практичних заняттях; в) вчасне виконання завдань; г) успішні результати тренінгу, г) оцінка за роботу на індивідуальних заняттях, д) оцінки за виконання усіх завдань самостійної роботи; е) якість виконання техніки.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

10. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ з/п	Найменування	Номер теми
1	Робочі програми	1-7
2	Силабус	1-7
3	Аудіо-візуальні носії інформації (ноутбук, колонки)	1-7
4	Аудиторія (спеціальний зал для занять)	1-7
5	Фортепіано	1-7
6	Фізична присутність партнерів (це групові заняття – до 16 студентів в одній групі)	1-7
7.	Килим на підлогу	1-7

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. / Б. Антоненко-Давидович. - К: Либідь, 1991.
2. Білодід І. К. Закономірності розвитку усної літературної мови. К., 1965, с. 23
3. Бурлуцький А. В. Українське сценічне мовлення в драматичному театрі – від джерел до сьогодення: монографія.– Одеса : Астропринт, 2011.– 211 с.
4. Гладишева А. О. Сценічна мова. / А. О. Гладишева. – К. : КІТМ, 1999. – 2004 с.
5. Гладишева А. О. Сценічна мова. Монологи. Композиції. Моноп'єси. Навчальний посібник-хрестоматія. Біла Церква: ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2013. 368 с.
6. Гладишева А. О. Сценічна мова. Основні поняття та їх тлумачення : навч. посіб. Київ : КДІТМ, 2003. 92 с.
7. Гладишева А.О. Сценічна мова: дикційна та орфоепічна нормативність: навч. посібник Київ: [Червона Рута-Турс], 2007.

8. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
9. Єрмоленко С. Культура мови на щодень / С. Єрмоленко. – Київ: Довіра, 2000.
10. Ігнатюк М. М., Сулятицький М. І. Свічадо Зореслова : посібник-хрестоматія зі сценічної мови для студ. вищ. навч. закладів к-ри і м-в. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 532 с.
11. Ігнатюк М.М. На кону вічності: монолог у мистецтві драматичної вистави: навч. посіб.-хрестоматія для студ. вищих навч. закл. культури і мистецтв. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2005
12. Капська А. Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1990. 175 с.
13. Карасьов М. М. Мистецтво художнього читання. Київ : «Мистецтво», 1965. 148 с.
14. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посібник. Київ : Ліра – К, 2007. 240 с.
15. Кобзар Т. В. Сценічна мова. Хрестоматійний збірник текстів для вправ з техніки мови / Т. В. Кобзар. – К., 1998.
16. Косенко Н. Як правильно говорити українською / Н. Косенко, Т. Вакуленко. – Харків: Книжковий клуб, 2007.
17. Кравченко Т. Особливості використання мови під час роботи на сцені та в кадрі // Наук. вісник Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого. – К.: ВПП «Компас». – 2018. Вип. 23. – С. 35-41.
18. Кукуруза Н.В. Літературна композиція: від задуму до сценічного втілення // Навчальний посібник до розділу з навчального курсу “Сценічна мова”. Івано-Франківськ, 2013. 288 с.

19. Мацько Л. Стилїстика української мови / Л. Мацько, О. Сидоренко, О. Мацько. – Київ: Вища школа, 2003.
20. Нечаєнко Т. В. Словесна дія : Основи техніки мовлення : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв. Київ : ДАКККиМ, 2000. 136 с.
21. Овчиннікова А. П. П'ять кроків до гарної мови : Мовна комунікація : техніка мовлення / за ред. А. Ю. Цофнаса. Одеса : Фенікс, 2008. 192 с.
22. Олійник О. Світ українського слова. Ін-ут українознавства Київськ. унту ім. Тараса Шевченка. Київ : «Хрещатик», 1994. 416 с.
23. Прокопенко Т.М. Дикція: навч. посіб. з курсу "Сцен. мова" – Х.: ХДАК, 2006
24. Словесна дія. Під ред. Нечаєнко Т. Основи техніки мовлення. / Словесна дія. Під ред. Нечаєнко Т. – Київ, 2000. – (Навчальний посібник).
25. Сокирко Л.Г. Слово актора: поради з орфоепії українського сценічного мовлення. -К.: Мистецтво, 1971. - 56 с.
26. Тоцька Н. Сучасна українська літературна мова : фонетика, орфоепія, графіка, орфографія / Н. Тоцька. – К. Либідь, 1981.
27. Уварова Т.І. Монолог як явище культури: монографія. О.: Астропринт, 2009
28. уклад. Н. М. Литвиненко. Сценічна мова: прогр. курсу. Х.: ХДАК, 2011
29. уклад.: В. Ю. Тополевський. Сценічна мова: навч.-метод. посіб. для практ. занять та самот. роботи студ. 1-4 курсів спец. "Театр. мистецтво" спеціалізація "Актор драм. театру та кіно".Х.: ХДАК, 2012
30. Українська мова. Енциклопедія. – Київ, 2004. – (Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана).

31. Хоролець Л. Слово мовлене: значення слова в акторській практиці //Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого, 2016. Вип. 19. С. 36.
32. Черкашин Р. Художнє слово на сцені / Р. Черкашин. – Київ: Вища школа, 1989.
33. Черкашин Р. Художнє читання. Техніка та логіка мови : підручник. Київ : Мистецтво, 1955. 123 с.

Допоміжна література:

34. Антологія сучасної новелістики та лірики України 2010 / упоряд. О. Апальков. Канів : «Склянка часу», 2010. 392 с.
35. Антологія української поезії ХХ ст. : від Тичини до Жадана / упоряд. І. Малкович. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2020, 2016 с.
36. Курбас Л. Філософія театру / Л. Курбас; упоряд. М. Лабінський; [ред.. м. Москаленко]. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 917 с.
37. Літургія кохання : Антологія української любовної лірики кінця ХІХ – початку ХХІ століття / упоряд. І. Лучука. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 728 с.
38. Наконечна О. І. Окремі питання сценічного мовлення в умовах білінгвізму, Одеса 2009.
39. Овчиннікова А. П. Мовленєва комунікація та мистецтво мовлення / А. П. Овчиннікова. – Одеса : Маяк. – 1999. – 253 с.
40. Омеляновська-Чорна П. Софія Федрцева / П. Омеляновська-Чорна – К.: Мистецтво, 1971. – с.25-26.
41. Орфоепічний словник української мови :У 2 т. – К. : Довіра, 2001-2004.

42. Прокопенко Т.М. Правила українського та російського літературного мовлення за їх порівнянням: посіб. з курсу «Сценічна мова». Х.: ХДІК, 1997
43. Сучасна українська мова / О. Д. Пономарів, В. В. Різун та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. — 2-ге вид., перероб. — К.: Либідь, 2001.
44. Черкашин Р. О., Фоміна Ю. Г. Ми – березільці: театральні спогади-роздуми / Роман Олексійович Черкашин, Юлія Гаврилівна Фоміна; Упоряд. В. Собіянський; Передм. Наталія Єрмакова. — К.: Акта, 2008. — 345 с.

Інформаційні ресурси

45. Бібліотека Харківської державної академії культури <http://lib-hdak.in.ua/>
46. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека <http://mtlib.org.ua/>
47. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка <https://korolenko.kharkov.com/>

Навчальне видання

СЦЕНІЧНА МОВА

Навчальна програма до курсу
для здобувачів 4 курсу зі спеціальності
026 «Сценічне мистецтво»,
ОП «Акторська мистецтво драматичного театру і кіно»

Укладачі :

Анастасія БІЛЕНЬКА

доктор філософії з культурології, викладач кафедри музично-драматичного театру Харківської державної академії культури

Ольга СВІТЛИЧНА

викладач кафедри музично-драматичного театру Харківської державної академії культури

Валентина КУЧИНА

викладач кафедри музично-драматичного театру Харківської державної академії культури

Видається в авторській редакції

Комп'ютерний набір А. Біленька

План 2024

Формат 60x84/16

Гарнітура "Times". Папір для мн. ап.

Ум. друк. арк. _____ Обл.-вид. арк. _____

Адреса редакції і видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4

тел. (057) 731-27-83. e-mail: rvv2000k@ukr.net.

Свідоцтво про держреєстрацію ДК №3274 від 04.09.2008 р.